Významný krajinný prvek

Motýlí step Pichce

Přírodu nechráníme před lidmi ani proti lidem, přírodu chráníme pro lidi a s lidmi

Jižní stráň vrchu Pichce (573 m n. m.) pokrývá suchomilná a teplomilná vegetace, která hostí více než 50 druhů denních motýlů, početné populace plazů, vzácné druhy rostlin i ptáků. Území o rozloze 10 ha bylo registrováno v r. 2007 jako významný krajinný prvek (VKP) u MěÚ Příbram. Cílem péče o lokalitu je podpora populací organismů vázaných na biotopy, které z naší krajiny rychle mizí – suchá stepní společenstva, výslunné křovinaté stráně, světlé listnaté lesy i mokřadní stanoviště.

PÉČE O LOKALITU

Hlavním úkolem je simulovat pastevní hospodaření a podporovat co největší rozmanitost stanovišť. Základními principy péče jsou:

- Omezení náletu dřevin - obnova prosluněných stepí i mokřadních stanovišť
- Mozaikovité sečení travních porostů - částečně nahrazuje pastvu, udržuje květnatá a pestrá travní společenstva
- Řízený motokros - je provozován hlavně mimo vegetační sezónu, na předem určených plochách. Obohacuje druhovou rozmanitost i prostorovou strukturu travních porostů.

O lokalitu se stará obec Dubno ve spolupráci s příbramskými biology a Odborem životního prostředí MěÚ Příbram. Motokrosové aktivity zaštiťují Tomáš a Ondřej Čermákovi.
Péče o lokalitu je finančně podporována z Programu péče o krajinu, MŽP ČR.

Zvláštní poděkování patří zastupitelstvu obce Dubno a starostovi p. Jaroslavu Falcovi, kteří našli pro vyhlášení VKP pochopení, měli zásadní podíl na jeho zřízení a zajišťují péči a ochranu.

• Foto: Marek Vojtíšek – samec modráska ušlechtilého *(Polyommatus amandus)*.

Majitelem území je **obec Dubno**.

Realizaci informační tabule podpořilo **Město Příbram**.

Významný krajinný prvek

Motýlí step Pichce

OHROŽENÍ MOTÝLŮ

Máte pocit, že potkáváte méně motýlů než dříve? Za posledních zhruba 50 let u nás vyhynulo 20 z celkového počtu 160 druhů denních motýlů, další desítky patří mezi ohrožené. Mnohé druhy, které běžně oživovaly naše louky a zahrady, zdaleka nedosahují takových početností. Důvodem tohoto nápadného úbytku jsou rychlé a plošné změny ve využívání krajiny – ústup od maloplošných extenzivních forem hospodaření a k masivní intenzifikaci zemědělství a lesnictví. Pestrou mozaiku bezlesých biotopů udržovaných pastvou nahrazují druhově chudé kulturní louky, řada zemědělsky nevyužívaných stepních stanovišť samovolně zarůstá nálety dřevin nebo je cíleně zalesňována. Světlé listnaté lesy nahradily husté lesní monokultury. Obrovské rozlohy vlhkých luk podlehly melioračnímu šílenství.

•••

Biologická rozmanitosti krajiny, v které žijeme, je zásadním měřítkem kvality našeho života. Cílem péče o vrch Pichce je poskytnout útočiště mizejícím motýlům a člověku místo, kde se cítí dobře.

MINULOST

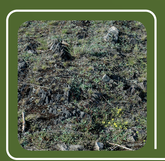
Tradičním hospodařením (do 50. let minulého století) na Pichcích byla pastva, později prostor sloužil jako vojenské cvičiště, využívaná byla motokrosová i autokrosová dráha. Tyto aktivity pomáhaly udržovat zajímavou mozaiku luk, křovin a světlých lesíků. Od 80. let lokalita upadla v zapomnění a postupně zarůstala náletem. Aktivní péče o území začíná v r. 2007.

REŽIM NA LOKALITĚ

V tomto chráněném území můžete dělat vše, co není proti zákonu, proti pravidlům slušného chování a v rozporu s citem k životnímu prostředí. Pozorujte, poučte se, bavte se.

Vrch Pichce pokrývá pestrá mozaika stepních a lesostepních stanovišť, světlých lesů i vlhkých luk. Podobné biotopy v dnešní krajině chybí.

Horninovým podkladem Pichců jsou předprvohorní metamorfované sedimenty - převažují jemnozrnnější břidlice, z menší části jsou to typické brdské slepence. Tyto horniny i mělké půdy jsou minerálně velmi chudé a mají kyselou reakci. Ve střední části území jsou nekryté výchozy podkladových hornin a zbytek malého lomu.

Sečení travních porostů částečně nahrazuje pastvu, udržuje květnatá a pestrá lužní společenstva. Musí ovšem probíhat postupně, mozaikovitě, plošně a jednorázové sečení motýlům i jiným bezobratlým neprospívá. Na obrázku je vidět bohatě rozkvetlou, dočasně opuštěnou motokrosovou dráhu.

Motokrosové dráhy obohacují druhovou rozmanitost i prostorovou strukturu travních porostů. Obnažená místa využívají motýli pro slunění, obhajují zde svá teritoria. Hlinitopísčité plošky se sporou vegetací jsou podmínkou existence samotářských včel a vos, sluní se na nich ještěrky.

Zapojený les v západní polovině lokality byl prokácením převeden na tzv. les střední, tedy prosluněný, patrovitý a různověký porost s převahou listnatých druhů stromů. Ten vyhovuje celé řadě druhů motýlů.

Vemeník dvoulistý *(Platanthera bifolia)* bývá na Podbrdsku hojnou orchidejí okrajů lesů a vlhčích pastvin. Intenzifikace zemědělství, meliorace a zarůstání ladí jej zatlačila do posledních zbytkových populací. Na Pichcích roste ve spodní, vlhké části, kvete v červnu.

Každý druh motýla obývající Motýlí step Pichce můžeme zastihnout v trochu jiném období. Některé druhy mají pouze jedinou generaci v roce, jiné dvě až tři. Najděte si v tabulce, které druhy můžete v době vaší návštěvy pozorovat.

druh	početnost	duben	květen	červen	červenec	srpen	září	říjen
otakárek fenyklový (Papilio machaon)	*							
bělásek řeřichový (Leptidea reali)	***							
bělásek řepový (Pieris rapae)	****							
bělásek řepkový (Pieris napi)	****							
bělásek zelný (Pieris brassicae)	***							
bělásek rezedkový (Pontia daplidice)	*							
bělásek řeřichový (Anthocharis cardamines)	***							
žluťásek řešetlákový (Gonepteryx rhamni)	***							
žluťásek čičorečkový (Colias hyale)	**							
ohniváček černokřídlý (Lycaena phlaeas)	**							
ohniváček černoskvrnný (Lycaena tityrus)	***							
ohniváček celíkový (Lycaena virgaureae)	*							
modrásek tmavohnědý (Aricia agestis)	*							
modrásek jehlicový (Polyommatus icarus)	***							
modrásek lesní (Cyaniris semiargus)	**							
modrásek ušlechtilý (Polyommatus amandus)	**							
modrásek bahenní (Maculinea nausithous)	**							
modrásek očkovaný (Maculinea teleius)	*							
modrásek krušinový (Celastrina argiolus)	*							
ostruháček ostružinový (Callophrys rubi)	**							
ostruháček březový (Thecla betulae)	*							
ostruháček dubový (Neozephyrus quercus)	*							
batolec duhový (Apatura iris)	*							
babočka admirál (Vanessa atalanta)	*							
babočka bodláková (Vanessa cardui)	**							
babočka pavi oko (Inachis io)	****							
babočka síťkovaná (Araschnia levana)	****							
babočka kopřivová (Aglais urticae)	**							
babočka bílé c (Polygonia c-album)	*							
babočka osikový (Nymphalis antiopa)	*							
perleťovec stříbropásek (Argynnis paphia)	*							
perleťovec velký (Argynnis aglaja)	*							
perleťovec malý (Issoria lathonia)	**							
perleťovec nejmenší (Boloria dia)	*							
hnědásek jitrocelový (Melitaea athalia)	**							
okáč bojinkový (Melanargia galathea)	****							
okáč rosičkový (Erebia medusa)	****							
okáč luční (Maniola jurtina)	****							
okáč prosíčkový (Aphantopus hyperantus)	****							
okáč strdivkový (Coenonympha arcania)	**							
okáč třeslicový (Coenonympha glycerion)	***							
okáč poháňkový (Coenonympha pamphilus)	***							
okáč zední (Lasiommata megera)	***							
okáč pýrový (Pararge aegeria)	**							
soumračník metlicový (Thymelicus sylvestris)	****							
soumračník čárečkovaný (Thymelicus lineola)	****							
soumračník čárkovaný (Hesperia comma)	**							
soumračník jahodníkový (Pyrgus malvae)	**							
soumračník máčkový (Erynnis tages)	*							
soumračník rezavý (Ochlodes sylvanus)	***							
soumračník jitrocelový (Carterocephalus palaemon)	**							

Početnost na lokalitě: * vzácný druh, k vidění pouze výjimečně, ** druh vyskytující se spíše řídce, nebo druh snadno přehlédnutelný, *** druh hojný, v příhodnou dobu snadno pozorovatelný, **** druh velmi hojný, dominantní

V dubnu a květnu se můžeme ve vhčí části Pichců často setkat s poletujícími samečky běláska řeřichového *(Anthocharis cardamines)*.

Samičky modráska bahenního *(Maculinea nasithous)* kladou vajíčka na květenství krvavce totenu (*Sanguisorba officinalis*). Housenky pak zhruba 2-3 týdny žerou semeníky živné rostliny. Poté spadnou pod rostlinu na zem a čekají na kolemjdoucí dělnice mravenců rodu *Myrmica*. Vylučují přitom látky, které mravence ošálí, ti je považují za vlastní larvy a odnesou je do mraveniště. Housenky se zde chovají jako predátoři a požírají larvy i kukly mravenců. V mraveništi přezimují a poté dokončí svůj vývoj.

Okáč strdivkový (Coenonympha arcania) vyžaduje pestrou mozaiku prosvětlených paloučků, křovin a solitérních stromů. Takové biotopy jsou v dnešní kulturní krajině čím dál vzácnější.

Soumračník metlicový *(Thymelicus sylvestris)* patří na Pichcích k nejpočetnějším motýlům první poloviny léta. Samci jsou výrazně teritoriální, vyčkávají na vyvýšených stéblech trav, odkud vyletují za proletujícími samičkami.

Vřetenušky příslušy systematicky blíže nočním motýlům, ale mají denní aktivitu. Nejčastěji je najdeme sát na fialově kvetoucích rostlinách. Jejich kontrastní křiklavé zbarvení upozorňuje na jedovatost, produkují kyanovodík. Na obrázku je teplomilná vřetenuška ligrusová *(Zygaena carniolica)*.

Samečky ostruháčka ostružinového *(Callophrys rubi)* můžeme pozorovat během teplých květnových dní, jak se sluní na keřích. Patří k poměrně běžným motýlům, ale snadno uniká pozornosti.

Hnědáskovi jitrocelovému *(Melitaea athalia)* svědčí péče o lokalitu. Vrátil se sem po mnoha letech po vytvoření teplých světlin v lesnatější části Pichců.

Ohniváček černoskvrnný *(Lycaena phlaeas)* vytváří během roku dvě generace. Samečci tohoto drobného, ale velmi atraktivního motýla se rádi sluní na obnažené půdě motokrosových drah

Broučí fauna Pichců je výjimečná svou pestrostí a souměrným zastoupením nelesních i lesních druhů. Tesařík *Calamobius filum* je reprezentant stepních a teplomilných brouků. Do r. 1998 byl uváděn pouze z Jižní Moravy, postupně se šíří na sever.

Realizaci informační tabule podpořilo Město Příbram.

Majitelem území je obec Dubno

Staňte se přáteli motýlí rezervace na www.facebook.com/motyliPB

Více informací na **www.priroda.pribram.eu** a **www.lepidoptera.cz**.

Text: RNDr. Ondřej Sedláček, Ph.D., MUDr. Stanislav Urban | **Fotografie:** Marek Vojtíšek (motýli, www.kolas.cz), Stanislav Krejčík (tesařík, www.meloidae.com), RNDr. Ondřej Sedláček, Ph.D., Jan Sedláček (letecký snímek) | **Grafika:** Ing. Čeněk Kaše

Srpen 2010